

nobena ščuka, ker je pač ni. Z njegovim odhodom ostanejo odnosi bolj ali manj nespremenjeni. Sklep, za katerega so se odločili uprizoritelji — Klander ne napravi samomora, se vrne v »naj-homogenejši« kolektiv, ki dobi s tem novo priložnost za popivanje — je neprimerno bolj v skladu s predhodnim dogajanjem. S spremembo konca se je povečala enotnost besedila.

Knjigi petih avtorjev Skupaj sicer ni uspelo preseči raven, ki jo trenutno diktira središče, kar je trezno priznано že v njenem uvodu; vendar je knjiga obetavna napoved uresničitve zastavljenega cilja.

Marjan Dolgan

NEVIN BIRSA, STEKLENI VIHAR

Po prvi zbirki Elektronke v očeh (1970) se Nevin Birsa drugič predstavlja slovenskim bralcem s Steklenim viharjem.* Zbirko, razdeljena je na štiri cikle: Še sam v svetu, Rojevanje elektrod, Nosečnica in Vene žarijo, uvaja tekst Vzdrami se. Uvod je priprava k branju, k odkrivanju pomenskih plasti zbirke, hoče aktivirati in vpeljati bralčevo zavest v prvi cikel. Nikakršnega nagovora ni, programa, ideje, ostaja poziv k vzdramljenju »akustike spomina«, k bralčevemu soustvarjanju z branjem. Uvod je potemtakem izziv, poziv in uravnavanje bralčeve zavesti v jedro zbirke.

Prvi cikel, Še sam v svetu, išče avtentično mesto človekove eksistence v svetu, med obupom samote, izbruhom čustev, strahom pred trpljenjem, begom pred samim seboj, pred svetom. Človekova eksistenca se prvič zave negotovosti lastnih temeljev in pretresena nad tem spoznanjem išče rešitve. Ena izmed možnih rešitev bi bila ljubezen, toda med ljubeznijo in svetom je kon-

flikt: če obstaja ljubezen do sveta, še ne pomeni, da se uresničuje drugi del medsebojne povezave, namreč, svet ljubezni ne vrača. Ali pomeni že prvi cikel Še sam v svetu spoznanje tujstva, samote, absurda, negotove eksistence? Še sam v svetu še ni dokončen odgovor na zastavljeno vprašanje, je šele preizkus lastne trdnosti, preizkus vzdržljivosti lastne eksistence v svetu: obupom, identifikacijo z njim, s komaj rojenimi čustvi, s čustvi v polnem izbruhu, »ki se nabirajo, me udarjajo in begajo«. Komaj rojena eksistenca, samoosveščena, se svetu odpira, se mu daje, je humanistična.

Drugi cikel, Rojevanje elektrod, zamaže eksistenco, še preden se je docela odprla svetu, vzpostavila avtentičen odnos do sveta, stvari, življenja. Eksistenca spozna moč upora, nenehnega vztrajanja: nikdar ne odstopa od lastnega nemira, rojevanja, ne priznava poraza, ampak samo boj. Rojstvo elektrod, neznanega življenja zunaj območja eksistencialij nam znanega sveta, pomeni vzpostavljanje novih vrednot, v odsotnosti sleherne varljive transcendence. Elektroda postane metafora upanja, hrepenenja, sanj, je antropomorfizirana, neznan, a pozitiven, mogoče celo odrešujoč predmet sredi odtujujoče realnosti. Podobno funkcijo ima dvostopenjska raketa: zleteti z njo v območje onkraj zemeljskega horizonta, v območje neznanega, v prostor izbriša vseh vrednostnih sistemov, onkraj časa, zgodovine, prostora, v območje nove transcendence, nastale v odnosu zemlja-nebo, človek-nedoumljiva bitja.

Tretji cikel, Nosečnica, postavlja eksistenco nazaj v območje zemeljskega življenja: beg z rojstvom elektrod, premagovanje razmerja človek-človek, človek-realni svet, ne uspe. Človek zori v strast, ljubezen, v spoznanje zemskosti, tukajšnjosti. Iz iskanja avtentičnega jedra v Še sam v svetu, dozdevni rešitvi v nezemskem svetu, ki postane slepilo,

* Nevin Birsa, Stekleni vihar. Lipa Koper 1973, opremil Slobodan Cankar, str. 78.

postane v ciklusu Nosečnica edina in obvladujoča moč, moč ljubezni, ženska, nepričakovan in edini kult. Osamljenemu, negotovemu človeku, nihajočemu med ljubeznijo in obupom, pomeni ljubezen pomiritev. Ženska postane del lastne eksistence, drugi jaz, dvojnik, združevanje dvoje bitij v eno. Konec cikla razbije vzpostavljeno enotnost. Razvojni lok: iz samostojne, komaj samozavedajoče se eksistence, prek občutja ljubezni do njenega razkroja, je jasen, izteka se v zadnji cikel zbirke.

Vene žarijo, zadnji cikel zbirke, vrača človekovo eksistenco začetnemu stanju tesnobnih muk, ko ostaja po hitro prehojeni poti samo spomin, privid doživetega in želja po vrnitvi, nostalgija. Rešitev lastne eksistence ostaja v novih pričakovanjih.

Razvojni lok zbirke tekstov Stekljeni vihar je kljub bogati metaforiki, s katero Nevin Birsa upovedeni svet antropomorfizira, jasno spoznaven: osamljena eksistenca v iskanju lastnih trdnih temeljev, umik pred realnim svetom, pristajanje nanj v prebujanju ljubezni in ob propadu ljubezni upanje, nova pričakovanja. Kar je v tekstih Nevina Birse novo, je prav gotovo neke vrste elektronski inventar, znan že iz zbirke Elektronke v očeh (1970). Zdi se, da je avtor zgradil z njim samostojen svet, še vedno antropomorfiziran, z lastnim načinom življenja, kar je avtorjeva posebnost. Z njim dodaja avtor že tako široki leksi tovrstnih tekstov še svoj poseben del. Nemara je prav ta lastnost najbolj avtorjeva posebnost, ob že znanih in ubesedenih ontoloških problemih.

JANEZ STREHOVEC, PEKEL IN PESEM O MENI

Pesniški prvenec Janeza Strehovca obsega najprej dva daljša cikla Pekel in Pesem o meni, nato še sedem Decembrsko-januarskih pesmi in ponovno

cikel Lepota in smrt. Težišče zbirke je na prvih dveh cikli, sestavljalcih naslova zbirke.

Cikel Pekel, razdeljen na pet delov, se začenja z izrazito zvočnoritmičnimi elementi, z rimo in drugimi glasovnimi figurami, ne da bi za orkestracijo glasov prodrla pomenska, sporočilna plast cikla. Šele na sredi prvega dela ustavi zvočno igro besed prvi določnejši stavek, določevalec lirskega subjekta: ježno znotraj jaza sem v vrtenje vklejen. / Nisem sam v sebi: brate imam in sestre. / Pa še kup bratrancev, sestričen in mater nosim. / Z njimi se prepiram, skupaj po svetu blodim (str. 10). Ta popolnoma določni vložek brez smiselne povezave s kompozicijsko igro drugih vrstic, besed z zvočno ritmično funkcijo odpira polarnost celotnega cikla. Na eni strani prevladuje izrazno, esteticistično prizadevanje, ne da bi mogli prepoznati v metaforičnih kopičenjih položaj subjekta: zdi se, da ostaja igra jezika edini avtorjev namen. Drugi pol pomeni doživljanje samega lirskega subjekta: igra besednih in zvočnih figur postane doživljajska, skoraj filozofsko refleksivna. Osrednji problem cikla postaja problem človekove vesti in zavesti, volje srca in razuma v medsebojnih spopadih. Avtor motiv spreminja iz čistega sporočila, na primer: vest zase ve in veruje v svojo zavest / kako čudno pekoča je moja vest? / Kako se moja zavest šibi pred bičem vesti / ... v metaforično variacijo. Elementi metaforičnih variacij vesti, zavesti, srca, razuma so navidezni subjektovi sorodniki: mali bratec, mala sestra, decembrska mama, veliki brat, sedma sestra, enajsti bratranec ... Sorodstvene vezi postanejo metafora subjektivnih obrambnih mehanizmov, razklanosti lastnega jaza: njihov prvotni pomen je razvrednoten in skrčen na zgolj pozitivno funkcijo spremljevalnih, dopolnjujočih

Janez Strehovec, Pekel in Pesem o meni (Obzorja Maribor 1973, opremil Andrej Habič, str. 51)